

dat we de „Matronen“ danken aan den Keltischen cultus. Niet de oude dames van thans maar alleen haar benaming. Bij de Kelten zijn de Matronen plaatselijke schutsgodinnen, verder beschermgodinnen van de familie en haar bezittingen; men doorde Romeinen beïnvloeden vorm vinden we de Matronen op een aan den Scheidemoed gevonden inscriptie. (De Matronen der Marasci)

Geheel van eigen aard is de invloed die in den loop der historie door het christendom op de volksreligie werd geoefend. Het christendom komt als de ware religie. Het wil de andere religies niet maar reformeeren, maar werkelijk geheel verdringen. Tegenover de afgoden stelt het de prediking van den eenigsten God. Wanneer het nu aan dat christendom, aan de kerk, was gelukt de restanten van het heidendom, die een heel taal leven bleken te bezitten, alle te verdringen; wanneer het gelukt was om heel het volk werkelijk onder den invloed van dat christendom te houden; wanneer we zouden kunnen zeggen: ieder Nederlander is een christen in den engeren zin van het woord — dan nog zou er van een religieuze volkskunde sprake kunnen zijn. Immers dan bleef de eigenaardige nuanceering door den natuuraanleg.

Maar zoo is het niet.

Ook de natuurgroondslag werd door dat christendom, dat gepredikt werd, niet met een machtigen slag vernietigd. Zeker, het bracht veel nieuwe dingen. Het deed in velerlei opzicht een nieuwe wereld opengaan; het stond diametraal tegenover het heidendom als prediking van de ware religie...; en toch... het kan niet ontkend worden, dat veel van het heidendom later bleek te bestaan, dan de bringers van de eerste belijders van het christendom in deze landen vernieuwden.

Immers al spoedig merkte men een soort syncretisme. De christelijke voorstelling sloot zich bij de heidensche aan. Men christianiseerde allerlei volksgeloof. Wanneer men het geloof aan allerlei heidensche goden maar niet kan nitroeven, welnu, dan wordt er van die goden een verzameling duivels gemaakt. Of ook wel, men stelt in de plaats van heidensche goden (en speciaal godinnen) de z.g. christelijke heiligen. Soms neemt Christus zelf die plaats in.

Als voorbeeld van het eerste — dat goden duivels worden — herinner ik eraan, dat de bekende „bonte hond“ een overblijfsel is van Widius jachthond, die later den duivel als attribut wordt bijgevoegd. En onderscheiden oude „cultusputten“ heeten nu: „heilput“, „duivelsput“, of iets dergelijks.

Dan — zeer dikwijls neemt b.v. Maria de plaats in van een of andere heidensche godin. Speciaal van Freia. Denk b.v. aan Freia-gras, dat Lieve-vrouw-bedstroo werd. Onderscheiden oude cultusputten worden ook naar zendingen of heiligen genoemd. Zoo tellt het oosten van ons land en van België niet minder dan twaalf Willebrordusputten. En alleen in de omgeving van Dokum heeft men drie Bonifaciusbrunnen. De oude cultusputten werden eenvoudig „omgedoopt“.

Christus zelf komt voor de oude goden in de plaats, b.v. waar de genoemde putten „kerstputten“ worden.

En dat de oude voorstelling der verhoudingen invloed oefent, bewijst b.v., dat men het dikwijls voorstelt alsof de duivel getrouwd is, en familie-verhoudingen kent. Zoo herinner ik me het rijmpje:

De duivel zien vrouw mus terpels kraak'n,
ze was niet hoe ze 't mes mus pakk'n,
ze pakk'n 't hier, ze pakk'n 't daar,
ze pakk'n den duivel bie 't hoar.

Het zou ons veel te ver voeren om op allerlei finesses op dit gebied in te gaan.

Genoeg zij het er op te wijzen, dat deze voorbeelden bedoelen duidelijk te maken, hoe in den loop der historie de juiste beschouwing niet onmiddellijk werd gegrepen, maar dat men zich zoo veel mogelijk aansloot bij de oude heidensche voorstelling, zij het dan ook, dat de goden tot haarlijke duivels werden.

Nu heeft de religieuze volkskunde er alzo mee te rekenen, dat in de beschouwing een goed deel heidensch bezinsel ligt, dat maar niet zoo heel spoedig is weg te werken. Bleef het nu bij zuiver abstracte redeneering, hetzij dan dat in ernst hetzij dat in schertsrijm zekere opvattingen overheerschend waren — och, dan was het zoo erg mischien nog niet. Maar helaas, telkens weer worden heel krachtige overblijfselen van de heidensche beschouwing gesignd. Het duivelbannen, dat we reeds noemden; het neerbinden van ziekten, het rooken en branden van verschillende kwaaltjes, onder het uitspreken van een soort tooverspreuk; het wegbidden van de dwaallichtjes, die des avonds verschrikken, met de formule: „ik doop jullie allemaal“ — die dwaallichten zijn ongedoopte kinderen — dat alles raadt een invloed van het heidendom, die, zij het ook door een soort syncretisme heen, nog altijd voortleeft.

De beoefenaar van de religieuze volkskunde mag de ogen voor dit zeer belangrijke verschijnsel wel allerminst gesloten houden, en hij kan dat niet doen, indien hij althans werkelijk iets wil begrijpen van waar het om gaat.

Niet alleen in betrekking tot de dingen, die met den cultus verband houden; niet alleen daar, waar een andere benoeming der dingen kwam tengevolge van het christendom, zonder dat feitelijk de beschouwing zich zoo veel wijzigde, moet de religieuze volkskunde dubbel opperkeuzen zijn — ook en vooral daar, waar in de beschouwing tijdens het heidendom motieven lagen, die formeel vrijwel gelijk zijn aan beschouwingsmotieven van het christendom.

Met een voorbeeld zal ik trachten, dat duidelijk te maken.

In Saksische streken is het een bekend gezegde: „Watte wie mut“, dat mutte wie“. De bedoeling is dan meestal, dat alles van te voren is bepaald, en dat wij menschen toch den weg langs moeten, dien God voor ons heeft uitgestippeld. Op zichzelf geen bezwaar. Ook niet tegen die uitdrukking, al zou men ook zeggen, dat dat „mutten“, dat de Saksier schier alleen gebruikt bij een mechanische noodwendigheid, wat hard is. Wie evenwel zoo oppervlakkig hoort, zal geen bezwaar hebben.

Maar....

Nu blijkt, dat eeuwen voordat het christendom met zijn prediking van Gods raad, het belijden naar de Schrift kon gebracht hebben, de Saksier reeds zei: „watte wie mut, datta wi môt“. Nu komt de zaak anders te staan. Het oude fatalisme had dus zijn belijden reeds geformuleerd in bijna denzelfden vorm als nu het christelijk belijden heet te zijn uitgesproken.

Nu komt de vraag, welke de bedoeling is, welke de voorstelling is, die men zelf met zijn belijden van de waarheid Gods in dezen tijd heeft.

Het komt er immers maar op aan, wat men zelf onder dat belijden verstaat.

En dan blijkt, helaas, dat in een zeer breeden kring onder ons Saksische volksdeel men schier zuiver fatalistisch dat „belijden“ bedoelt. En het: „wat wie mut“, dat mutte wie“, is vooralsnog niet de belijden van Gods raad, die bestaan zal. Juist hier, juist in dergelijke gevallen, is de taak van de religieuze volkskunde een heel moeilijke, maar ook een heel mooie en heel dankbare, omdat zij naar waarde leert te schatten ook de terminologie van het volksbelijden, en zoo ook voor ieder predikant en zielverzorger onmisbaar wordt.

J. WATERINK.

UIT DE SCHRIFT.

Weer thuis.

„Zij zullen bevende aankomen als een vogelken uit Egypte en als eenne duive uit het land van Assur, en ik zal ze daer wonen in hunne huizen, sprake de Heere.“
Hos. 11:11.

Wat kan het thuis recht gezellig zijn!

Sommige moeders hebben er zoo den slag van om het thuis gezellig te maken.

Ieder huisgenoot heeft zijn eigen plaats. De eenvoudige heete smaakt heerlijker dan lekerrijen elders. De gesprekken van hart tot hart doen meer goed dan duizend redeneeringen van vreemden. Zelfs de stilte thuis, als ieder verdiept is in zijn lectuur of handwerk, doet weldadig aan.

Ons oude Nederland is bekend om zijn huiselijke gezelligheid. In den vreemde leven vele huisgezinnen in hun eigen woning als in een hotel. Zij, die slaven van den arbeid of van de mode zijn, gebruiken hun huis alleen om er te eten en te slapen. En ook dat nog niet altijd, want zij hebben geen thuis.

De trek naar een eigen thuis zit al in een kind. Zie de spanning op het gelaat van het bewaarschoolkind als moeder te laat komt om het naar huis te halen. Let op het thuiskomen van de kinderen na schooltijd. En voel mede met dien armen weesjongen, die, als de anderen Zondags door de familie worden thuisgehaald, alleen achterblijft op de speelplaats van het weeshuis, omdat hij zelfs geen geleend thuis heeft.

Ook in het dier heeft God dien trek ingeschaapen. Als de hen klokt, komen de liekens van alle kanten aanzetten, om onder hare vleugelen veilig thuis te zijn.

De ijverige bij slaapt wel eens buiten, maar keert toch liefst 's avonds naar de korf. Als de leeuw brult, komen zijne welpen terug van hun omzwervingen.

Maar dit duifje, dat te ver was afgedwaald en door den avond overvallen wordt, begint te beven en te trillen van verlangen, als het in de verte zijn veilig nest ontwaart.

Dit bevende aankomen is een kostelijk beeld.

Tot tweemaal toe wordt het genoemd.

Ook uit Psalm 2 is de siddering der liefde bekend „verheugt u met beving“ betekent niet met vrees, maar met verlangen der liefde.

Dit is de ware godsvrucht.

Het terugkeeren uit Assur en Egypte naar hun eigen huis in Kanaän is den Joden niet genoeg. Die terugkeer moet zijn een achterna wandelen van den Heere, zegt Hosea.

Ze moet geschieden met een door wedergeboorte recht gezet kinderlijk hart, dat bij Gods altaren zijn thuis zoekt.

De afval van God wordt dan betreurd als zonde.

schuld, de ballingschap als straf gebillikt en de roeping tot verzoening met God belieden.

En als God dan zegt: „Ik pen de Heilige in het midden van u“. Ik doe Zelf verzoening over uwe zonden in het bloed Mijns Zoons, door lammeren afgeschaduwd, dan wekt Hij met die tijding het zaligmakend geloof in het hart.

En nu begint het liefdespel.

God roept: „Keer weder, afkeerig kind“, maar het zondaarhart is als de jonge duif, die moedeloos de vleugels laat hangen, zeggende bij zich zelf: Ik haal het niet, de afstand is te ver.

Doch hierbij blijft het niet.

God roept andermaal: „Ik zal uwe afkeerigen genezen“, en nu begint het zondaarhart te trillen van blijdschap. Want nog enkele oogenblikken en de verloren zoon zal aan het Vaderhart Gods mogen uitrusten, al is hij nog zoo onrein.

Dan wordt de moeheid der ziel vergeten, de angst van het omzwerven niet geteld, de tranen van berouw kostelijk geheeten, ja, om de zaligheid van nabij God te zijn, alle dingen schade en drak geacht.

Een godsdienst zonder gevoelsaandoening is koud.

David deed zijn bed zwellen van tranen.

Dezelfde David huppelde ook met alle macht voor het aangezicht des Heeren.

Als Christus door Zijne dienaren roept tot bekeering, zij dus in hun toon de zachte dwang der liefde te beluisteren, want de Heide van Christus dringt ons.

En als zij, die Christus hooren roepen, Hem beginnen achterna te wandelen, mogen zij niet rusten meer de gedachte aan het thuis zijn bij God hunne harten doortrilte.

Dit is de wederliefde, gewekt door Gods eerste liefde.

En deze liefdessiddering maakt ons gewillig tot alle werk Gods.

's-Gr.

L.

KERKELIJK LEVEN.

Twee klippen.

X.

In deze artikelen zal gehandeld worden over het kerkisme en het kerkelijk indifferentisme.

Eerst over het kerkisme.

In verschillende vormen komt dit voor.

Vooreerst, wanneer iemand beweert, dat er buiten zijn kerk geen zaligheid is.

Vervolgens, wanneer hij het kerkelijk instituut, waartoe hij behoort, als de alleen ware kerk beschouwt en alle andere valsch noemt.

Ten derde, wanneer hij in zijn kerk niet met de meest zuivere, maar de zuivere, wanneer hij haar zuiverheid niet relatief, maar absoluut opvat.

Ten vierde, wanneer hij politiek, schoolwezen, wetenschap en kunst en zoo menig ander levensstroom afhankelijk maakt van de institutionaire kerk.

Ten vijfde, wanneer men zijn lidmaatschap der geïnstitueerde kerk practisch genoegzaam acht om het eeuwige leven te bederven.

Alsdan dient gewaarschuwd tegen het kerkelijk indifferentisme.

Vooral wenschen we er op te wijzen, wat hiermee niet wordt bedoeld.

Men mag er niet toe rekenen de toenemende onkerkelijkheid in onze dagen, want het woord zegt het zelf, dat van kerkelijk indifferentisme hierbij geen sprake kan zijn.

Ook mag hier niet gedacht worden aan die buitenlandsche stroomingen, die van het kerkelijk instituut als zoodanig niets meer weten willen.

Het kerkelijk indifferentisme komt op uit de overschatting van het leersuk der heilige algemeene christelijke kerk. De kerk, in haar aardse verschijning, wordt tot bijzaak gedegradeerd.

Het meest konsekwente indifferentisme stelt alle uitwendige kerken met haar kansen, ambten en belijdenissen op één en dezelfde lijn.

Onderzoeken we de argumenten, die vóór het indifferentisme worden aangevoerd.

Wij zouden dan terugkomen op de redeneering van het kerkelijk indifferentisme, dat het gericht eenmaal niet zal gaan over de kerk, waartoe men heeft behoort, maar alleen over het in-zijn in Christus.

Van hoog gewicht kan dit argument niet worden geacht.

Maar het wordt menigmaal aangevoerd.

En daarom kan het zijn nut hebben het te ontzenuwen.

Men beweert wel, dat men van zijn lidmaatschap van eenige kerk geen rekenschap zal behoeven af te leggen.

Maar hoe weet men dat zoo?

De krijgsknechten van Herodes trokken den Man van Smarten een purperen mantel aan, zetten Hem een kroon van doornen op het hoofd en drukten Hem een scepter in de hand. Zij maakten Hem tot een caricatuur-Koning.

Doch maken zulke indifferentisten met hun gerichtsvoorstelling Hem niet tot een caricatuur-Rechter?

Stellen zij van te voren niet een vragenlijst voor Hem op, waaraan Christus bij Zijn verhoor van de levenden en de dooden gebonden is?

Wien is het bekend, hoe Christus op Zijn wolkenstoel gezeten, gericht zal houden?

Is het niet profaan met stelligheid uit te maken, wat Hij niet zal vragen?

Daarenboven onderwijst ons de Schrift, dat al onze daden in het gericht zullen komen.

En is he

kerk, dan

Over al

gaan.

Zou hier

dat een za

hooren tot

aan rechte

Gemeenl

dat de ker

sten Rech

heid toch.

Hier hee

redeneerin

vergiftigt

Als ik

Heeren m

spraak van

gevoelens

Zoo spr

Maar w

de liefde

Welk ee

Daar ve

Dan stel

van zijn b

Dan he

den hemel

Wij wil

zulke andi

Maar ze

peil.

In verb

dat het to

te nemen

wat te sel

doch van

Natuurli

Maar in

kenze nie

Christus

Het gar

beste is.

En dan

hebben a

de meest

Die be

Naar d

ieder, die

Want

tunt is ge

gelooviger

Christu

in het le

stituut.

Hij hee

het predi

mat gel

vorm van

zorgde d

van het k

Pauzus,

heilige m

noodzake

heidene

Waar

stitutaire

wikkeling

die zich

het kerke

Doch,

de kerk

ondersch

dan zou

der sprak

De me

thans op

dat vind

Die k

klagen.

Zij zou

Daarto

bijdragen

Doer

te begri

der gede

Als al

spoedig

Dan z

kerken i

Dit lij

Maar

Tot w

De uit

Maar

Die zo

ting aan

Het ze

Men z

looze ka

En de

dan de

Wie

een her

Wense

heeft, te

Wil d